

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І  
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**  
**Кафедра педагогіки**

**“ЗАТВЕРДЖУЮ”**

Декан гуманітарно-педагогічного факультету

\_\_\_\_\_ В.Д. Шинкарук

“ \_\_\_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 2020 р.

**РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО**

на засіданні кафедри педагогіки

Протокол № 22 від 04 червня 2020 р.

\_\_\_\_\_ завідувач кафедри педагогіки

Сопівник Р.В.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**ЗАГАЛЬНА ТА ПРОФЕСІЙНА ПЕДАГОГІКА**

спеціальність  
освітня програма

015 “Професійна освіта”  
Професійна освіта (Технологія  
виробництва і переробки продуктів  
сільського господарства)  
гуманітарно-педагогічний  
Гончарук Оксана Миколаївна, асистент  
кафедри педагогіки, кандидат педагогічних  
наук

Факультет  
Розробник

# 1. Опис навчальної дисципліни ЗАГАЛЬНА ТА ПРОФЕСІЙНА ПЕДАГОГІКА

<b>Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь</b>	
Освітній ступінь	бакалавр
Спеціальність	015 “Професійна освіта”
Освітня програма	Професійна освіта (Технологія виробництва і переробки продуктів сільського господарства)
<b>Характеристика навчальної дисципліни</b>	
Вид	Обов’язкова
Загальна кількість годин	210
Кількість кредитів ECTS	7
Кількість змістових модулів	2
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-
Форма контролю	екзамен
<b>Показники навчальної дисципліни</b>	
	Денна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1
Семестр	1
Лекційні заняття	45 год.
Практичні, семінарські заняття	60 год.
Лабораторні заняття	-
Самостійна робота	105 год.
Індивідуальні завдання	-
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	7 год.

## 2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою дисципліни «Загальна та професійна педагогіка» є формування у майбутніх фахівців професійних знань, умінь та навичок з навчання та виховання здобувачів освіти, обґрунтування умов ефективного впливу на їх особистісний розвиток, необхідних для педагогічної діяльності; розкриття теоретичних основ професійної педагогіки як науки про підготовку педагога до професійної діяльності.

Найважливішими **завданнями** вивчення дисципліни є:

1. Дати студентам уявлення про педагогіку як науку про виховання людини та професійну педагогіку як науку про підготовку студентів до професійної діяльності; їхній об’єкт, предмет, мету, завдання, функції, основні категорії, закономірності і принципи.

2. Розкрити сутність і педагогічні вимоги до змісту загальної та професійної освіти, що визначається соціальним замовленням і змінюється відповідно до суспільного і науково-технічного прогресу.

3. Розкрити сутність і педагогічні вимоги до загальних методів і засобів навчання й виховання та до методів і засобів навчання й виховання у професійній школі.

4. Розкрити сутність і педагогічні вимоги до форм організації педагогічного процесу у загальноосвітній і професійній школі.

5. Розкрити основи управління навчально-виховним процесом в умовах загальноосвітнього та професійного закладу освіти.

6. Формування у студентів готовності до педагогічної діяльності, інтересу до педагогічної професії.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

**знати:** теоретико-методологічні основи педагогіки як науки; основні засади організації освітнього процесу; процес навчання і його структуру; форми і методи організації навчання; сутність процесу виховання; основні напрями змісту виховання; методи та організаційні форми виховання; систему освіти в Україні; зміст і організацію методичної роботи в закладах освіти системи вищої професійної освіти, питання вдосконалювання освітнього процесу й основні напрями підвищення ефективності навчання, зміст дидактичної діяльності педагога професійного навчання; мету, завдання, зміст і технології дидактичного проектування процесу навчання й характеристику діяльності педагога;

**вміти:** організувати освітній процес; застосовувати психолого-педагогічні знання у різних видах освітньої діяльності; аналізувати, планувати й оцінювати освітній процес і його результати; здійснювати педагогічне спілкування; використовувати сучасні інноваційні технології в освітній сфері; здійснювати планування повсякденної навчально-виховної роботи і проводити її відповідно до нормативної документації; реалізовувати процес професійного самовиховання й самоосвіти; здійснювати самоаналіз, самоконтроль власної педагогічної діяльності; аналізувати різні фактори впливу на соціалізацію особистості; здійснювати дидактичне проектування навчального процесу.

Набуття компетентностей:

**загальні компетентності (ЗК):**

➤ здатність до формування світогляду щодо розвитку людського буття, суспільства і природи, духовної культури, політики, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

➤ здатність використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології для розв'язання різноманітних задач у навчальній та практичній діяльності;

➤ уміння працювати у колективі та команді;

➤ здатність діяти з позицій соціальної відповідальності, усвідомлювати необхідність сталого розвитку суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України, займати активну громадську позицію;

➤ здатність до оволодіння сучасними знаннями з метою самовдосконалення та розвитку загальної та професійної культури.

**фахові (спеціальні) компетентності (ФК):**

➤ здатність до ефективного пошуку, структурування інформації, її адаптацію до особливостей педагогічного процесу і дидактичних вимог;

- здатність дотримуватись морально-етичних норм поведінки, прояву толерантності, формування у здобувачів освіти цінностей громадянськості і демократії;
- здатність застосовувати основні теорії та методології у навчальній та практичній педагогічній діяльності.

### 3. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
<b>Змістовий модуль 1. Загальна педагогіка</b>														
<b>Тема 1.</b> Педагогіка як наука			2	2			5							
<b>Тема 2.</b> Розвиток і формування особистості			2	2			5							
<b>Тема 3.</b> Система освіти в Україні			2	2			5							
<b>Тема 4.</b> Дидактика як теорія навчання і освіти			2	2			5							
<b>Тема 5.</b> Методи, форми і засоби навчання			2	4			5							
<b>Тема 6.</b> Контроль і оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності			2	2			5							
<b>Тема 7.</b> Проблема відставання та неуспішності учнів			2	2			5							
<b>Тема 8.</b> Особливості навчання обдарованих дітей			2	2			5							
<b>Тема 9.</b> Інклюзивна освіта			2	2			5							
<b>Тема 10.</b> Сутність процесу виховання та його зміст			2	4			5							
<b>Тема 11.</b> Закономірності і принципи виховання			2	2			5							

<b>Тема 12.</b> Методи і форми виховання			2	4			5						
<b>Тема 13.</b> Напрями виховання			3	4			5						
<b>Змістовий модуль 2. Професійна педагогіка</b>													
<b>Тема 1.</b> Професійна педагогіка як наука і навчальний предмет			2	2			5						
<b>Тема 2.</b> Зміст професійної освіти.			2	2			5						
<b>Тема 3.</b> Методи і засоби професійного навчання.			2	4			2						
<b>Тема 4.</b> Форми професійного навчання.			4	4			5						
<b>Тема 5.</b> Професійна підготовка педагогічного працівника закладу освіти.			2	4			5						
<b>Тема 6.</b> Soft skills: універсальні навички працівників європейського рівня			2	4			5						
<b>Тема 7.</b> Управління професійною освітою.			2	2			5						
<b>Тема 8.</b> Оцінка якості освіти.			2	4			5						
<b>Усього годин</b>		<b>210</b>	<b>45</b>	<b>60</b>			<b>5</b>	<b>105</b>					

#### 4. Теми семінарських занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1.	-	

#### 5. Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Педагогіка як наука	2
2.	Тема 2. Розвиток і формування особистості	2
3.	Тема 3. Система освіти в Україні	2
4.	Тема 4. Дидактика як теорія навчання і освіти	2
5.	Тема 5. Методи, форми і засоби навчання	4
6.	Тема 6. Контроль і оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності	2

7.	Тема 7. Проблема відставання та неуспішності учнів	2
8.	Тема 8. Особливості навчання обдарованих дітей	2
9.	Тема 9. Інклюзивна освіта	2
10.	Тема 10. Сутність процесу виховання та його зміст	4
11.	Тема 11. Закономірності і принципи виховання	2
12.	Тема 12. Методи і форми виховання	4
13.	Тема 13. Напрями виховання	4
14.	Тема 14. Професійна педагогіка як наука і навчальний предмет	2
15.	Тема 15. Зміст професійної освіти.	2
16.	Тема 16. Методи і засоби професійного навчання.	4
17.	Тема 17. Форми професійного навчання.	4
18.	Тема 18. Професійна підготовка педагогічного працівника закладу освіти.	4
19.	Тема 19. Soft skills: універсальні навички працівників європейського рівня	4
20.	Тема 20. Управління професійною освітою.	2
21.	Тема 21. Оцінка якості освіти.	4
	<b>РАЗОМ</b>	<b>60</b>

#### 6. Теми лабораторних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
	-	

#### 7. Контрольні питання, зразок екзаменаційного білету для визначення рівня засвоєння знань студентами

1. Предмет та завдання педагогіки як науки.
2. Основні педагогічні категорії (виховання, навчання, освіта).
3. Система педагогічних знань.
4. Сутність поняття «формування» та «розвиток».
5. Фактори розвитку особистості (спадковість, середовище, виховання, діяльність).
6. Теорії розвитку особистості (біогенетичні, соціогенетичні/персоналістичні та теорії взаємодії факторів).
7. Вікові етапи розвитку особистості.
8. Закон України «Про освіту».
9. Основні принципи та структура організації освіти в Україні. Поняття про «зміст освіти», основні цілі, завдання і принципи розвитку змісту освіти, рівні формування.
10. Теорії формування змісту освіти, вимоги до змісту, відбір змісту освіти.
11. Основні компоненти процесу навчання (цільовий, стимулююче-мотиваційний, змістовний, операційно-дійовий, контроль-регулюючий, оціночно-результативний).
12. Основні функції навчання (освітня, виховна, розвиваюча).
13. Принципи навчання.
14. Поняття про методи та засоби навчання, класифікації методів.
15. Закон України «Про повну загальну середню освіту».
16. Поняття «форма організації навчання», класифікації форм навчання.
17. Урок як форма організації навчання.
18. Поняття «контроль», його функції.

19. Поняття «виховання».
20. Поняття «самовиховання».
21. Поняття «перевиховання».
22. Поняття «вихованість».
23. Особливості процесу виховання.
24. Характеристика основних принципів виховання.
25. Зміст громадянського, розумового і морального, правового, естетичного, фізичного та екологічного, статевого, трудового, економічного й інших напрямів виховання.
26. Поняття «метод виховання».
27. Поняття «прийом виховання».
28. Класифікація методів виховання.
29. Позакласна та позашкільна виховна робота, її завдання, зміст та принципи організації.
30. Виховна діяльність позашкільних установ (палаців школярів, літніх таборів відпочинку, дитячих спортивних шкіл, станцій юних техніків та натуралістів, дитячих театрів, бібліотек, залізниць, пароплавств, музичних шкіл та інших).
31. Принципи управління освітою, структура органів управління народною освітою, суть керівництва роботою школи.
32. Предмет, мета і завдання дисципліни «Професійна педагогіка».
33. Основні категорії професійної педагогіки (професійна освіта, професійне виховання, професія, спеціальність, кваліфікація, кваліфікаційна характеристика).
34. Актуальні проблеми системи професійно-технічної освіти в Україні.
35. Основні напрямки реформування професійно-технічної освіти в Україні.
36. Система професійної освіти України відповідності до Закону України «Про освіту».
37. Структура професійно-технічної освіти.
38. Професійні освітні програми і установи.
39. Система стандартів вищої освіти.
40. Освітньо-професійна програма підготовки фахівця.
41. Освітньо-кваліфікаційні характеристики фахівця з вищою освітою.
42. Теорія неперервної освіти в Україні.
43. Порівняльна характеристика нових типів закладів професійно-технічної освіти.
44. Розвиток професійно-технічної освіти в розвинених країнах Західної Європи.
45. Методи дослідження у професійній педагогіці.
46. Професійна педагогіка як галузь педагогічної науки.
47. Сутність і структура навчально-виробничого процесу в професійних закладах освіти.
48. Принципи професійного навчання.
49. Організація навчальної діяльності учнів.

50. Критерії ефективності професійного навчання.
51. Закон України «Про професійно-технічну освіту».
52. Закон України «Про фахову передвищу освіту».
53. Зміст освіти в професійно-технічному навчальному закладі.
54. Принципи розробки змісту професійного навчання.
55. Державні стандарти професійної освіти.
56. Загальна характеристика професійно-технічної освіти.
57. Основні форми організації теоретичного навчання.
58. Нетрадиційні форми організації теоретичного навчання.
59. Загальні поняття про методи професійного навчання. Класифікація методів навчання.
60. Характеристика методів теоретичного навчання.
61. Форми організації виробничого навчання.
62. Навчально-виробничі засоби в професійному навчанні. Перспективи розвитку засобів навчання.
63. Методи виробничого навчання.
64. Вимоги до вибору найбільш ефективних методів навчання.
65. Форми професійного навчання на робочому місці та за її межами.
66. Формування професійного самовизначення учнів засобами професійної орієнтації.
67. Поняття «педагогічної інтернатури» та особливості її реалізації.
68. Досвід європейських країн щодо професійної підготовки викладачів вищої школи.
69. Особливості персональних та інтерперсональних навичок працівника.
70. Методики розвитку Soft skills у студентської молоді.
71. Поняття про управління освітніми системами.
72. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти.

### Зразок екзаменаційного білету

<b>НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ</b>			
ОР «Бакалавр» Спеціальність 015.18 «Професійна освіта (Технологія виробництва і переробки продуктів сільського господарства)»	Кафедра педагогіки 2020-2021 навчальний рік	<b>ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №</b> з дисципліни «Загальна і професійна педагогіка»	Затверджую Зав. кафедри педагогіки  Сопівник Р.В. _____ 2020 р.
<b>Екзаменаційні запитання</b>			
1. Перелічіть та охарактеризуйте принципи навчання.			
2. Особливості навчання обдарованих учнів.			
<b>Тестові завдання</b>			

1. Система виховних заходів, спрямованих на формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості – це:

1. Освіта	2. Виховання
3. Навчання	3. Самовиховання



2. Знайдіть відповідність:

1.	Навчання	А) процес самостійного засвоєння учнем нових знань
2.	Викладання	Б) діяльність вчителя з організації засвоєння учнями знань, формування умінь і навичок
3.	Учіння	В) цілеспрямована взаємодія вчителя й учнів, у процесі якої засвоюються знання, формуються уміння та навички

3. Галузь педагогіки, що розкриває закономірності навчально-виховного процесу у закладах вищої освіти, специфічні проблеми здобуття вищої освіти – це ...

4. Оберіть із зазначеного переліку види навчання:

1. Догматичне	2. Дискусійне
3. Пояснювально-ілюстративне	4. Проблемне
5. Програмоване	6. Комп'ютерне

5. Спосіб упорядкованої взаємодії вчителя та учня, спрямованої на розв'язання завдань освіти, виховання і розвитку у процесі навчання – це ...

6. Виберіть із перелічених методів навчання словесні:

1. дискусія	2. вправа
3. ігровий метод	4. метод проекту
5. розповідь	6. ілюстрування
7. пояснення	8. бесіда

7. «Золотим правилом дидактики» вважають принцип ...

8. Встановіть відповідність між наведеним поняттям та його значенням:

1.	Людина	А) Суспільна істота, наділена свідомістю і представлена психологічними характеристиками, які є стійкими, соціально зумовленими і виявляються у суспільних зв'язках, відносинах з навколишнім світом, іншими людьми та визначають поведінку людини
2.	Індивід	Б) біологічна істота, яка належить до класу ссавців виду <i>Homo sapiens</i>
3.	Особистість	В) сукупність зовнішніх і внутрішніх особливостей людини, що формують її своєрідність, відмінність від інших людей
4.	Індивідуальність	Г) психосоматична організація особистості, яка робить її представником людського роду

9. Знайдіть відповідність між галузями педагогіки та їх визначеннями:

1.	Загальна педагогіка	А) Галузь педагогіки, що розкриває закономірності освітнього процесу у закладах вищої освіти
2.	Вікова педагогіка	Б) Галузь педагогіки, що вивчає розвиток педагогічних ідей і практику освіти різних історичних епох
3.	Корекційна педагогіка	В) Галузь педагогіки, предметом якої є виховання, навчання та освіта дітей із вродженими чи набутими відхиленнями у фізичному або психічному розвитку
4.	Соціальна педагогіка	Г) Галузі педагогіки, предметом дослідження яких є закономірності викладання і вивчення конкретних навчальних дисциплін у закладах освіти усіх типів

5.	Професійна педагогіка	Г) Галузь педагогіки, що вивчає особливості та розробляє способи надання допомоги у соціалізації дітей та молоді
6.	Педагогіка вищої школи	Д) Галузь педагогіки, що досліджує закони та закономірності виховання, навчання і освіти, організаційні форми й методи освітнього процесу різних вікових груп
7.	Історія педагогіки і школи	Е) Галузь педагогіки, що вивчає головні теоретичні й практичні питання виховання, навчання і освіти, досліджує проблеми освітнього процесу
8.	Часткові (предметні) педагогіки	Є) Галузь педагогіки, що вивчає особливості, форми і методи навчання людей, які здобувають або мають певний фах (медична, театральна, військова, спортивна тощо)

10. Розташуйте у правильній послідовності основні етапи уроку:

1. Перевірка домашнього завдання	2. Повідомлення домашнього завдання
3. Вивчення нового матеріалу	4. Закінчення уроку
5. Вступна частина	6. Закріплення нового матеріалу

### 8. Методи навчання

Словесні: лекційний метод, розповідь, пояснення, бесіда, дискусія; практичні: метод вправ, практична робота; наочні: ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження.

### 9. Форми контролю

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю студентів, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль.

Форма контролю: екзамен.

### 10. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання студента відбувається згідно з положенням «Про екзамени та заліки у НУБіП України» від 27.02.2019 р. протокол №7 з таблиці, поданої нижче.

Оцінка національна	Рейтинг здобувача вищої освіти, бали
Відмінно	90-100
Добре	74-89
Задовільно	60-73
Незадовільно	0-59

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни  $R_{\text{дис}}$  (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи  $R_{\text{нр}}$  (до 70 балів):  $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$ .

## 11. Методичне забезпечення

Науково-методичне забезпечення навчального процесу передбачає: державні стандарти освіти, навчальні плани, навчальні програми з усіх нормативних і вибіркових навчальних дисциплін; програми навчальної, виробничої та інших видів практик; підручники і навчальні посібники; інструктивно-методичні матеріали до семінарських, практичних і лабораторних занять; індивідуальні навчально-дослідні завдання; контрольні роботи; текстові та електронні варіанти тестів для поточного і підсумкового контролю, методичні матеріали для організації самостійної роботи студентів.

## 12. Рекомендована література

### Основна:

1. Васюк О. В. Педагогіка: хрестоматія / уклад.: О. В. Васюк, С. В. Виговська. Київ, 2016. 870 с.
2. Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI столітті). К.: Райдуга, 1994. с. 33–36.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.]. 2-ге вид., допов. К.: Академвидав, 2012. 352 с.
4. Дяченко Н. Педагогічні задачі у професійній підготовці майбутніх викладачів. К.: Ліра-К, 2015. 84 с.
5. Жигірь В.І., Чернега О.А. Професійна педагогіка: навчальний посібник / за ред. М.В. Вачевського. К.: ТОВ "Кондор", 2012. 336 с.
6. Зайченко І. В. Педагогіка: підручник. 3-тє видання, перероб. та доп. Київ: Ліра, 2016. 608 с.
7. Зайченко І.В. Загальна і професійна педагогіка. Методичні матеріали до написання курсової роботи. К.: НУБіП України, 2014. 48 с.
8. Зайченко І.В. Педагогіка і методика викладання у вищій школі. К. ЦП КОМПРИНТ", 2015. 444 с.
9. Закон України "Про вищу освіту" [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://zakon.help/law/1556-VII/edition01.01.2019/>
10. Закон України "Про дошкільну освіту" [Електронний ресурс] / Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
11. Закон України "Про повну загальну середню освіту" [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
12. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
13. Закон України «Про фахову передвищу освіту» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>
14. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
15. Історія української педагогіки і освіти: навчальний посібник-хрестоматія / О. В. Васюк, І. В. Сопівник. Київ : ДАКККіМ, 2011. 601 с.
16. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка: Підручник 3-тє вид., випр. Київ: Знання-Прес, 2008. 447 с.

17. Маценко Л.М. Педагогіка сімейного виховання: підручник. 2-е вид., доп., перероб. Київ: ЦП «КОМПРИНТ», 2016. 377 с.
18. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки [Електронний ресурс] / Режим доступу: [http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/nsro\\_1221.pdf](http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/nsro_1221.pdf)
19. Ніколаєнко С. М. Керівник закладу освіти (організаційно-педагогічні та правові основи управлінської діяльності): підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: НУБіП України, 2019. 408 с.
20. Пашенко М., Красноштан І. Педагогіка. К.: Центр навчальної літератури, 2017. 228 с.
21. Педагогіка: Хрестоматія / Уклад.: А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. 2-ге вид., стер. Київ: Знання-Прес, 2006. 700 с.
22. Пропенко І. Педагогіка / І. Пропенко. Харків: Фоліо, 2017. 572 с.
23. Товканець Г., Атрощенко Т., Барна Х. Професійна підготовка майбутнього педагога в умовах сучасної освітньої парадигми: монографія. К: Кондор, 2017. 268 с.
24. Фіцула М. М. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти Київ: Видавничий центр «Академія», 2007. 560 с.
25. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки. Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2016. 248 с.
26. Шинкарук В. Д. Теорія та історія соціального виховання в зарубіжних країнах / В. Д. Шинкарук, Р. В. Сопівник, І. В. Сопівник. Київ: «ЦП «Компринт», 2015. 236 с.
27. Шулигіна Р. Педагогіка: навчально-методичний посібник для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Суми: Університетська книга, 2017. 144 с.
28. Яблонко В. Я. Психолого-педагогічні основи формування особистості: навч. посіб. К.: Навчальна книга, 2008. 254 с.
- 29.

#### **допоміжна:**

1. Андрущенко В.П. Основні тенденції розвитку вищої освіти на рубежі століть. Вища освіта України. 2001. № 1. С. 11 – 17.
2. Берзіна О.О. Особливості сучасного уроку // Педагогічна майстерня. 2016. № 4. С. 22–24.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т.Бусел. К.: Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2002. 1440 с.
4. Вища освіта в Україні: Навч. посіб. / В.Г.Кремень, С.М.Ніколаєнко, М.Ф.Степко та ін.; За ред.. В.Г.Кременя, С.М.Ніколаєнка. К.: Знання, 2005.
5. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник для студентів магістратури. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 316 с.
6. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене й виправлене. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
7. Державні стандарти [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti>
8. Кремень В.Г. Філософія освіти ХХІ століття // Освіта України. 2002. 28 грудня.

9. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. К.: Знання, 2005. 486 с.

10. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі: Навч. посіб. С.У. Гончаренко, П.М.Олійник, В.К.Федорченко та ін.; За ред. С.У. Гончаренка, П.М.Олійника. К.: Вища шк., 2003. 323 с.: іл.

11. Смірнов В'ячеслав Миколайович. Методика професійного навчання : [Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. зі спец. 7.010104 усіх форм навчання] / В.М.Смірнов, І.М.Мороз; Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт. К., 2007. 102 с.: табл.

12. Prometheus – масові безкоштовні онлайн-курси. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://prometheus.org.ua>.

13.

### **13. Інформаційний ресурс**

Інтернет, презентації, плакати, портрети видатних педагогів, першоджерела (твори видатних педагогів).